

Мр Добривоје Јовановић
Историјски архив Јагодина

ПОСЕТЕ ВЛАДАРА

КАРАЂОРЂЕ

Као вођа Првог српског устанка, Карађорђе је много пута боравио на нашој територији или прелазео преко ње. Борбу за ослобођење Јагодине, која је била највећа борба са Турцима 1804. године, предводио је лично Карађорђе. Он је крајем марта, гонећи Кучук Алију из Крагујевца, дошао близу Јагодине да би спречио спајање турских јединица из Јагодине и Ћуприје. Први устанички штаб налазио се у селу Штипље на Црном врху изнад Јагодине. Из Штипља је Карађорђе упутио поруку Милану Обреновићу и Младену Миловановићу да са војскама дођу код Јагодине. Такође је позвао и локалне кнезове на заједнички договор око напада на Јагодину.

Према устаничком плану, требало је напад да се изврши истовремено са Ђурђевог брда, Црвеног брега и Липара. Напад је започет 31. марта (13. априла). Устаници са Ђурђевог брда, под командом Карађорђа, први су кренули у напад. Успели су да потисну Турке и да заузму прве куће. Међутим, војске Милана Обреновића са Црвеног брега и Младена Миловановића са Липара, нису извршиле напад истовремено са Карађорђевим нападом, што је довело до пораза устаника.

После пораза, Карађорђе је остао у околини Јагодине да окупи разбијену војску и припреми нови напад на Јагодину. Други напади извршени су после неколико дана. У том нападу, који је такође предводио Карађорђе, устаници су нанели велики пораз јаничарима.

Поновно ратовање на овим просторима Карађорђе је имао марта 1805. године. Јаничарски одреди из околине Карановца и Трстеника напали су нека села у Темнићу. У том нападу јаничари су опљачкали манастир Љубостињу и цркве у Својнову и Орашју. Њих је успео да победи Карађорђе са око 500 до 600 војника. Тада је обишао нека места, а пре свих Ћуприју и околину Параћина. Према неким изворима, једно време је боравио у манастиру Раваници.

Нарочито значајан боравак Карађорђа уследио је током лета 1805. године. За устаничку победу на Иванковцу Карађорђе је сазнао у Јагодини на путу према Иванковцу. Из Јагодине је 7. августа прешао Мораву и спојио се са

устанцима код Иванковца. Сутрадан је са Иванковца Карађорђе повео удружену српску војску према Параћину, да би нанео дефинитивни пораз Турцима. У опсади Параћина, левим крилом устаничке војске командовао је Карађорђе, а десним Миленко Стојковић. После три одбијена турска напада, тешко рањени Хафиз-паша се повукао према Нишу. Карађорђе није желео да напада на Параћин, јер се није налазио на територији Београдског пашалука, већ се са војском повукао преко Ћуприје за Јагодину.

Дужи боравак на територији Јагодинске и Ћупријске нахије уследио је после пораза на Чегру 1809. године. Због брзог продора Турака, устаници су на Морави организовали одбрану. Најзначајније устаничке снаге налазиле су се код Јагодине, често под командом Карађорђа. Поред прелаза код Гиља нарочито је био утврђен прелаз на Морави код Багрдана. Једно турско одељење од 400 војника Карађорђе је успео да потисне из Јагодине. Они су при повлачењу запалили неке куће и магацине са храном. Када су турске снаге нарасле на око 6000 војника, устаници су морали да се повуку са положаја испред Јагодине. При повлачењу, Карађорђе је наредио да се запали Јагодина да би уништио храну и смештај за Турке, а на Липару и на Црном врху организовао је одбрану. После устаничких победа на Липару и Црном врху, дошло је до више мањих сукоба. Око 10/22. септембра код манастира Манасије Карађорђе је са око 2000 устаника победио турске снаге. Успешно ратовање Руса довело је до повлачења турских јединица из Србије и до коначне победе над Турцима.

У одбрани Србије 1810. године Јагодинска и Ћупријска нахија имале су такође велики значај. Турци су овог пута оставили мањи део војске код Делиграда да би га држали у опсади, а са већим делом војске кренули према Јагодинској нахији. Разорили су шанац код Јасике и убили око 200 војника. За спречавање продора Хуршид-паше у Јагодинску нахију, удружена војска, коју је чинило око 3000 руских војника и око 4500 устаника, са Делиграда је кренула према Темнићу 24. августа (5. септембра). Удружене снаге код Јасике биле су распоређене у неколико шанчева. Код Јасичке цркве налазили су се заједно Руси и Срби са својим командантима Карађорђем и грофом Орурком. После успешног одбијања неколико турских напада, удружене снаге организовале су нову одбрану на Варваринском пољу. Карађорђе није учествовао у борбама, већ је успешно прикупљао нове војнике. На Варваринско поље стигао је са око 4500 војника одмах после завршетка битке.

Последње године устанка, априла и почетком јуна одржана су у Јагодини саветовања Карађорђа са најзначајнијим вођама устанка. На њима је још једном одлучивано о стратегији одбране Србије. После другог саветовања, које је одржано 5. и 6. јуна, Карађорђе се разболео и лечио се петнаест дана у Јагодини и манастиру Јошаници, одакле је касније пребачен у Тополу.

КНЕЗ МИЛОШ ОБРЕНОВИЋ

Кнез Милош је такође током Првог српског устанка више пута боравио на нашој територији, а нарочито у последњој години устанка, када је био одређен за утврђивање и снабдевање положаја у Јагодини.

Као вођа Другог српског устанка, кнез Милош је често боравио на нашој територији. Први пут 30. јуна 1815. године. Тада је дошао у село Белицу да би ступио у преговоре о миру са представницима Марашли Али-паше. До тих преговора није дошло, јер је кнез Милош после неколико дана отишао на преговоре са Хуршид пашом. Поново је кнез Милош дошао код села Белице 27. августа. После неколико дана, са српском делегацијом, отишао је у Ћуприју на сусрет са Марашли Али-пашом. Пред полазак за Ћуприју, кнез Милош је са свештеницима, калуђерима, кнезовима и кметовима одржао молитву у манастиру Јошаници за успешан исход преговора. Марашлија је лепо примио кнеза Милоша и српску делегацију. Осим Марашлије, дочекали су га сви важнији Турци. За себе је добио посебан шатор, а на поклон од Марашлије добио је скупocen ћурак, коња и старинске бројанице.

После три дана проведена у логору Марашли Али-паше у Ћуприји, кнез Милош се вратио у село Белицу. По доласку прве делегације из Цариграда, у Јагодини је у првој половини септембра одржан састанак старешина, на коме је одлучено да се у Цариград пошаље друга делегација, јер устаници нису били задовољни одлукама Порте, које је донела прва делегација.

Из логора код села Белице кнез Милош је 18. септембра упутио писмо Марашли Али-паши, у коме га је обавестио о ослобађању заробљених турских војника. До новог сусрета између кнеза Милоша и Марашлије је дошло крајем септембра или почетком октобра, када је утврђен усмени споразум о међусобним односима Срба и Турака. Нови договор, којим је утврђен први договор, сачињен је половином октобра у Ћуприји. По том договору Марашлија је распустио више од половине своје војске и са остатком је био пропуштен за Београд. Први конач за ову пропуштену турску војску био је у Јагодини.

Према документима, кнез Милош је боравио у Ћуприји и почетком децембра 1815. године, када је 2. децембра донео повелу о постављењу Милосава Здравковића за кнеза Ћупријске нахије.

ПОСЕТА ПРЕСТОЛОНАСЛЕДНИКА МИЛАНА ОБРЕНОВИЋА 1834. ГОДИНЕ

Милан Обреновић, старији син кнеза Милоша Обреновића, посетио је Јагодину у петак 20. јула 1834. године. Њега је кнез Милош послао у

Крагујевац да прегледа кнежеву гарду. Пре одласка у Крагујевац, Милан Обреновић посетио је Јагодину са својом мајком кнегињом Љубицом, где је на дан Светог Илије крстио кћерку кнежевог представника Аврама Петронијевића. Сутрадан је кнегиња Љубица отишла у Бању, а престолонаследник је отишао за Крагујевац. На граници Јагодинског и Крагујевачког округа њега су дочекали и у Крагујевац допратили Сима Паштрамац, надзиратељ књажевог двора и Петар Туцаковић, начелник среза гружанског.¹

ПОСЕТА КНЕЗА МИЛОША 1838. ГОДИНЕ

Кнез Милош је Јагодину посетио и 19. октобра 1838. године. Поводом његовог доласка, кметови и трговци вароши Јагодине упутили су истога дана писмо захвалности на његовој посети и труду који је уложио 1837. године у борби против куге:

Ваша Светлост

Милостивејши Господару

Од толико времена нисмо имали срећу досад да Ваша Светлост лично у Јагодину дође. Лане, када је варош наша кужном болешћу заражена била, имали сте Ви милости о нама као и осталима зараженим бившим местима отечески попеченије носити и височајше к избавленију нашим наредбе чинећи нисте ни труда пожалили нити сте се од опасности уклањали, у које сте Ви свом народу Вашем предраги живот полагали, обилазећи кужна места, да би се страдајући народ ослободио и онда још и видели смо ми да Ваша Светлост после толико година и опет у Јагодини видели и дочекали, одушевљени смо сви и мало и велико највећом радошћу и преблагим творцу благодарећи на дару, што видосмо избавитеља међу нама и што очевидно знамо да смо у милости Ваше светлости, молимо му се да Вашу светлост, предраге синове Ваше, наше светле младе кнежеве и сву светлу фамилију Вашу много година у благополучном поживи здрављу, за знак пак благодарности, признателности и привржености наше усуђујемо се глобучајшим страхопочитанијем Вашој Светлости писмено благодарност изјавити, молећи се да нас који ћемо и ми и деца наша, Вама и наследницима Вашим благодарни и вечито верни остати у милости имате.

19. октомврија 1838.

У Јагодини

У име кметова и трговаца

вароши Јагодине

Стоиљко Миленковић, Никола Перишић,

Тотор Стојановић, Раденко Цветковић,

Сибин Младеновић

Кнез Милош се захвалио Јагодинској општини на дочеку, као и на дару који су му послати:

¹ *Новине србске*, бр. 30. 28. јули 1834. године

*Нашему возљубљеному опитеству вароши Јагодине
љубезно поздравље*

Бивши јуче међу вама, возљубљени житељи јагодински, примили смо писмени поздрав наш заједно са даром, нама посланим.

С умиленијем саслушали смо мисли и израженија ваша, у истому горереченому писменом поздраву вашему изложена, којима приврженост и верност вашу к нама и фамилији нашој, показујете. Пребудите свагда при истим мислима и воспитавајте и чеда ваша тако, да верни и честни поданици буду, тим ћете исполњавајући дужности гражданске нашег благоволења, које на вас овим изливамо и у напредак достојни показати се. Ми вам се за дочек и дар ваш благодаримо и поздрављајући вас све с чадама и фамилијама вашима, јесмо с благоволењем.

20. октоврија 1838.

У Крагујевцу

Укупни трошак за дочек кнеза Милоша и његове пратње износио је 883 гроша и 11 пара. У његовој пратњи били су: Давидовић, лекар, Господар Јован, Господар Васа, капетани Јокса и Милосав, кнез Радомировић, кнез Симић, кнез Бобовац, кнез Марко, кнез Милутин Петровић, капетан Туцаковић, капетани Шокорац и Миленко и 17 војника.²

ПОСЕТА КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА
1843. ГОДИНЕ
И ФАБРИЦИ СТАКЛА КОД ЈАГОДИНЕ
1847. ГОДИНЕ

Кнез Александар Карађорђевић прошао је кроз Јагодину 4. маја 1843. године, враћајући се из Соко бање и Алексинца. Дочекан је на Гиљу од стране свих полицијских и судских старешина и многобројног народа. Прошавши кроз варош, отишао је у Доње Штипље на одмор и ручак. Кнеза су пратили окружни начелник и начелник среза левачког, са многобројним народом. Кнез је после одмора преко Црног врха отишао за Крагујевац.³

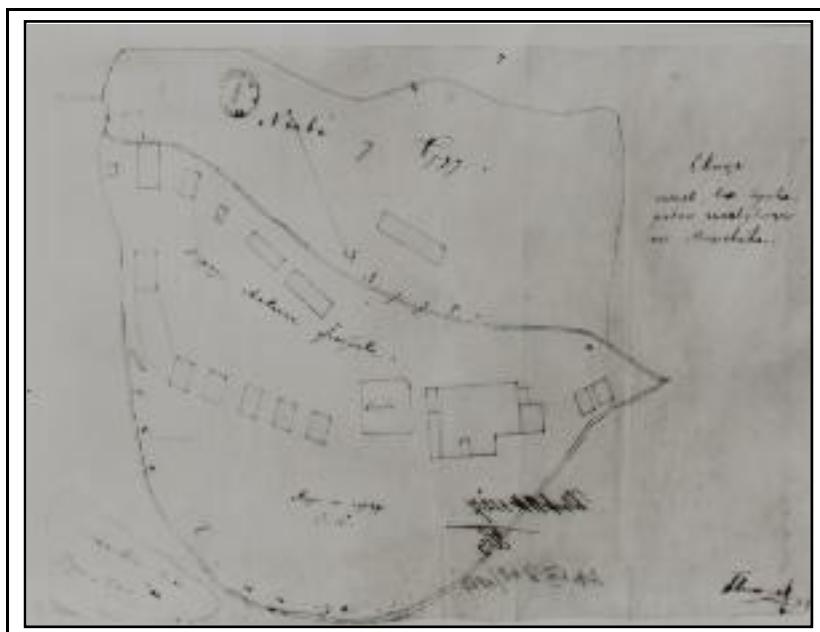
*

Отварање стакларе, прве фабрике у Србији, представљало је велики догађај за земљу. Кнез Александар Карађорђевић придавао је велики значај подизању стакларе и трудио се да омогући њеном власнику Авраму Петронијевићу, тадашњем министру иностраних послова, све погодности око покретања и одржавања производње.

² АС, КК (Кнежева канцеларија), XII – 982.

³ АС, НОЈ, Ф V, р-54/1843.

На дан почетка рада фабрике, 25. новембра 1846. године, кнез је славио славу у Тополи, али је свечаност због отварања стакларе добила обележје централне државне манифестације. Већ сутрадан, кнезу је на поклон стигло неколико великих чаша из Аврамове стакларе.



*План стакларе Аврама Петронијевића
из 1867. године*

Због важности фабрике и ауторитета њеног власника, кнез је изразио жељу да посети фабрику. Посета је учињена у суботу 6. јула 1847. године. Тога дана, рано ујутру пошао је кнез из Крагујевца. У његовој пратњи били су: начелник окружја крагујевачког Јовица Николајевић, начелник окружја јагодинског Ранко Матејић, епископ шабачки Милентије, председник Суда Срећко Поповић, протојереј Јован Симеонович и други. На Букуровцу кнеза су дочекали кметови из окружја јагодинског са среским начелником Илијом Николићем. Велика група житеља околних села дочекала је кнеза и његову пратњу код Таборишта. После кратког задржавања, кнез је наставио пут, и око десет сати стигао у фабрику. И код фабрике много становника околних села дочекало је кнеза. У његову част организована је велика гозба, при којој се пуцало из прангија и пушака, играло и певало. После ручка кнез је разгледао фабрику.

Народно весеље трајало је до дубоко у ноћ. Уз ватре, које су осветљавале цео простор око фабрике, дуго се играло и певало. Испред куће, у којој је кнез преноћио, постављене су слике Карађорђа, кнеза Александра, Аврама Петронијевића и Томе Вучића Перишића. Испод слике Аврама

Петронијевића стајао је натпис: „Србски Пјаматник Устава слободe“, а испод Вучићеве слике: „Србски Памјетник храбрости слободe“. Испод слике кнеза Александра било је написано: „Као што се Отац мишицом и мачем – храбро борио за слободу, - Тако Син индустриом и у свачем - Темељ ставља Србском роду!“. Око 10 сати увече припремљен је материјал за стакло и започета израда предмета од стакла. Ујутру је и сам кнез присуствовао производњи.

При одласку из фабрике, кнезу је поклоњено „*дупло начињена три сатљина и две чаше*“. Сваком од виших званичника поклоњена је по једна стаклена чутурица за воду, а осталима из кнежеве пратње чаша или чирак. Са своје стране, кнез је поклатио Кости Радисаву један златни сат, а фабрикантима је поклатио 100 форинги.

После неколико пригодних речи, са жељом за успешан рад фабрике, кнез је око 8 часова и 30 минута кренуо за Крагујевац.⁴

ПОСЕТА КНЕЗА АЛЕКСАНДРА КАРАЂОРЂЕВИЋА 1851. ГОДИНЕ

Кнез Александар Карађорђевић посетио је Јагодину и 23. јуна 1851. године. Кнез је у Јагодински округ дошао из Крагујевца, у пратњи окружних начелника. На граници између Крагујевачког и Јагодинског округа, између Сабанте и Сугубине, кнеза и његову породицу је дочекало мноштво народа и чланова окружних власти. Ступивши на територију Јагодинског округа, кнез се одмах упутио у фабрику стакла Аврама Петронијевића. У фабрици стакла кнеза су дочекали супруга Аврама Петронијевића, и многи званичници са народом.

После ручка и краћег одмора, кнез је продужио за Јагодину. На више места кнеза су поздрављале бројне групе мештана околних места. Кнез је у Јагодину дошао у 18 часова, где су га, уз пуцање прангија и лупања звона, дочекали свештеници, чиновници и окупљени народ. Сурадани је кнез са породицом присуствовао служби у јагодинској цркви, којој је касније учинио богат прилог. Током целог 24. јуна трајало је народно весеље у Јагодини. Ујутру 25. јуна кнез је испраћен до Рибара,⁵ где му је приређен доручак, а касније је, прешавши Мораву, продужио пут.

⁴ Новине читалишта београдског, бр. 28, 11. јули 1847. године.

⁵ Србске новине, бр. 84, 26. јули 1851. године.



Стара црква у Јагодини

ПОСЕТА 1857. ГОДИНЕ

Кнез Александар Карађорђевић и књегиња са децом кренули су из Београда 6. јула на одмор и лечење у Брестовачку и Соко бању. У Свилајнцу су преноћили 7. јула, а сутрадан су продужили за Ћуприју, где су стигли око поднева. У Ћуприји је кнез посетио ергелу у Добричеву. После ноћења у Ћуприји, кнез и књегиња су 9. јула продужили за Параћин. Из Параћина кнез је отишао у Брестовачку бању, а књегиња у Соко бању. Њихов одмор трајао је до 16. августа. Тог дана посетили су манастир Света Петка, и били су на ручку у Бошњану. На моравском мосту опростили су се са званичницима и многобројним народом ћупријског округа. Са друге стране моста 17. августа дочекали су их званичници Јагодинског округа са народом и свештенством.

Кнез и књегиња преноћили су у Јагодини, а 18. августа продужили су за Крагујевац. На Црном врху њих су дочекали званичници Крагујевачког округа и истог дана допратили у Крагујевац. Због изванредних дочека, кнез се преко Попечитељства унутрашњих дела и Попечитељства просвете захвалио свим званичницима и учитељима Јагодинског округа, као и званичницима и учитељима округа кроз које су пролазили.⁶

⁶ Српске новине, бр. 96, 22. август 1857. године.

ПОСЕТА КНЕЗА МИЛОША ТАБОРИШТУ

Кнез Милош је Табориште посетио 1. августа 1859. године. Дошао је из Крагујевца, праћен својом свитом, у којој је био митрополит Мијајло, и једном депутацијом из Крагујевца, која је са њим била и по повратку у Крагујевац. На граници крагујевачког и јагодинског округа кнеза Милоша дочекало је око 500 коњаника из Јагодинског округа са многим чиновницима и свештенством, а такође и чиновници са једном депутацијом из Ћупријског округа. Много народа налазило се поред пута. Са једне стране, код колибе, која је направљена том приликом, налазиле су се девојке, коју су бацале цвеће испред кнеза Милоша, а са друге стране свештенство и чиновници. Кад је кнез Милош стигао, многи су му љубили руку, а он се са свима поздравио. После поздрава, син једног од чиновника из Ћуприје, дечак од 11 година поздравио је кнеза Милоша беседом:

Господару!

Тобом избављени и усрећен народ сваког реда и узраста поврвео је овамо да задовољи чувства благодарности према свом избавитељу. Радуј се светли господару, јер ово су потомци гомиле робља, које си ти 1814. год. својим сопственим новцем од Сулејман-паше одкупио и робства ослободио, потомци оних јунака, које си ти у бој на Чачку, Дубљу, Пожаревицу и Палежцу предводио, потомци оних Срба, за које си ти драгоцен живот свој код Рушид-паше на Дрини и Марашли-Али-паше у Ћуприји опасности изложио, тражећи спасеније њино. Сви су се они овде стекли да те синовно поздраве и да ти се благодарно поклоне.

Прими дакле отче преко мене поздрав и целе учеће се младежи из округа ћупријског као знак признателности за положени темељ данашњој слободи и красној будућности србској.

Одавде, из средине тобом усрећене Србије, благослови нас отче, да и ми временом под заставом дичног ти сина и наследника књаза Мијаила на олтар славе србске принесемо жртве, као то су некад наши дедови, предвођени тобом, приносили.

О, како сам срећан, што сам се удостојио да отца отачества у име мојих другова поздравим. Како сам срећан, што оног пред собом видим, за кога сам само из приповедања мојих родитеља чуо и кога сам читајући славна дела само себи уображавао. Ово тренуће сматрају за најзначајнију епоху у моме млађаном животу. Наши родитељи не разговарају се више тајно и шапућући о свом избавитељу. Нама не советују више да описана славна дела твоја тајно читамо.

Живио наш господар Милош Обреновић Први, отац отачества, избавитељ Србије, пораз непријатељима отачества, украс србске славе и достојни потомак Обилића, на многа љета!

После ове беседе многе је наступ дечака гануо, па је и кнез Милош пустио сузе. Пре и после вечере испијане су многе родољубиве здравице.

Војна и народна музика трајала је дубоко у ноћ. Сутрадан око 6 часова ујутру, кнез Милош се са својом свитом упутио назад за Крагујевац, праћен веселим узвицима окупљеног народа.⁷

ПОСЕТ А КНЕЗА МИХАИЛА ОБРЕНОВИЋА 1862. ГОДИНЕ

Кнез Михаило и књегиња Јулија из Свилајнца су 29. септембра 1862. године посетили манастире Манасију и Раваницу, где су и преноћили. Сутрадан су обишли Параћин и Ћуприју, где су посетили „апсенско заведеније“ и Правитељствену ергелу. Истог дана предвече дошли су у Јагодину на преноћиште. Јагодину су напустили сутрадан, 1. октобра.⁸

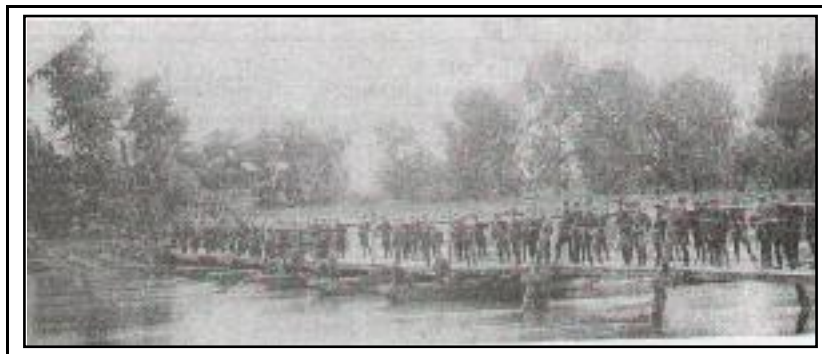
ПОСЕТ А КНЕЗА МИЛАНА ОБРЕНОВИЋА 1875. ГОДИНЕ

Кнез Милан је Љубичево напустио 10. маја у 8 сати и 30 минута, пре подне. У свим местима на путу за Свилајнац поздрављан је од народа из околних места. У Жабарима кнеза су поздравиле делегације срезова: Орашког, Млавског и Омољског. На самој граници Ћупријског округа кнеза су поздравиле јединице народне војске, а у самом Свилајнцу, који је био осветљен и украшен, депутације Крагујевачког и Ћупријског округа. Са првацама округа кнез је прошетао Свилајнцем, поздрављен од становништва вароши. Опште весеље је трајало непрекидно.

Сутрадан, 11. маја, кнез је кренуо према Ћуприји. На путу из Свилајнца кнеза су на многим местима поздрављали мештани околних села, пуцањем прангија, цвећем и венцима. На више места биле су подигнуте трујумфалне капије. Кнез је у Медвеђи посетио цркву и поздравио се са народном војском. Испред Ћуприје кнеза је дочекало много коњаника из вароши и целог Ћупријског округа. У њиховој пратњи кнез је ушао у Ћуприју око 10 сати пре подне. У самој вароши кнеза су поздравили, поред мноштва народа, и војници регуларне и народне војске.

⁷ *Србске новине* бр. 92. 8. август 1859. године. Митрополит Мијајло је отишао за Јагодину, одакле је преко Свилајнца и Смедерева стигао у Београд.

⁸ *Србске новине*, бр. 115, 4. октобар 1862. године.



*Понтонски мост на Морави код Ћуприје
1876. године*

После доручка кнез је примио депутацију Ћуприје, официрски кор, чиновништво, депутацију вароши Јагодине, среза беличког, среза крагујевачког и среза гужанског. Пред вече кнез је пловио Моравом у чамцу. Са обале био је поздрављен од стране великог броја становника Ћуприје и околине. Увече је на обали Мораве приређено велико народно славље уз ватромет. Кнез је славље посматрао из нарочито направљеног павиљона.

Кнез се у Ћуприји задржао и 12. маја. Тада је посетио радове на понтонском мосту, војну касарну и војну болницу.⁹

ПОСЕТА КРАЉА МИЛАНА 1884. ГОДИНЕ

Краљ Милан је са краљицом Наталијом и престолонаследником Александром посетио Јагодину 7. маја 1884. године, приликом путовања за Ниш. Он је у Јагодину пристиго возом у 12 часова и 42 минута. Краља и његову свиту на железничкој станици дочекали су: општински одбор са председником на челу, свештенство са окружним протојерејом, наставници гимназије и основне школе са ђацима, сво чиновништво са окружним начелником и много народа.

⁹ *Српске новине*, бр. 105, 12. мај 1875. године.



Јагодина 1878. године

По нарочитој жељи општине, краљев долазак је оглашен топовским плотунима овдашњег гарнизона. Тада је испаљен 101 метак. До саме железничке станице биле су подигнуте две тријумфалне капије, које су биле искићене заставама, грбовима, сликама чланова краљевске породице и патриотским натписима. На првој капији налазио се натпис: „Добро нам дошли узданице наша!“ „Поносе мајке и баба свог!“ „Живео дуго на славу дома и народа Твог! Са друге стране те капије писало је: „У част и славу своме Краљу Милану I и Његовоме светломе дому!“.

На истој капији налазили су се и стихови:

„Витешки оче Господару врли,
„Божанства премудрост нека те грли,
„Стопе ти звезда среће нека ти прати,
„Молитве наше Богу ћемо слати.“

На другој капији налазили су се стихови:

„Звезда Обреновића нек нас води,
„Све већој слави, срећи и слободи,
„Славно и дуго владао Господару,
„На срећу и славу народа Твог!
„На путу Твоме нека Те прати,
„Благослов Бога и народа Твог!

Поред слике краљице Наталије налазио се следећи текст:

*„Жеље су наше најтоплијег жара,
„За срећу и славу Миле Краљице!
„Дична мајко народа и сина Твог,
„Живела дуго на славу дома Твог!“*

Краља и његову породицу поздравио је кратком добродошлицом председник општине Јова Маринковић, изражавајући општу радост и захвалност, што је Јагодина указана оваква прилика да поздрави првог краља после Немањића. Замолио је краља и чланове његове породице да приме уверење свих грађана Јагодине свагдашње љубави, верности и оданости, са искреном жељом: *„Да Србија под лозом Обреновића, достигне врхунац свог савршенства“*.

После поздравног говора, краљу су се представили сви општински одборници, свештенство, професори и учитељи и сви чиновници.

Престолонаследника Александра дочекао је Гвозден, ученик првог разреда основне школе, речима:

*„Добро нам дошао дико, поносе,
„Уздање наше, наша радости,
„Великог отца цвете милостни,
„Народа српског звездо поносна,
„Добро нам дошо, добро нам дошо“!
„Славнији часак нисмо имали,
„Сунце нас није никад грејало,
„Небо се није никад смешило,
„Као што нас данас греје, смеши се-
„Гледајућ Тебе брале милени!“
„Ој прими венац наш Светлости,
„Што ти га свако Српче подноси,
„Тврда је вера што Ти дајемо,
„Од тврдог кама много чврстија,
„Од ведрога неба много ведрија!“
„Још једном ево сви Ти кличемо:
„Добро нам дошо наша светлости,
„Добро нам дошо брале милени!“*

Престолонаследник је пољубио Гвоздена у образ, као захвалност за стихове. После добродошлице, краљ се захвалио свим грађанима Јагодине и поновио уверење: *да су сви Јагодинци у свим приликама засведочили своју оданост многозаслужној династији Обреновића!*

После захвалности на дочеку, краљ је са својом породицом наставио пут ка Нишу.¹⁰

ПОСЕТА КРАЉА АЛЕКСАНДРА ОБРЕНОВИЋА 1893. ГОДИНЕ

Само месец дана после преузимања власти, краљ Александар Обреновић је посетио Јагодину. Касно најављени долазак није омео становнике Јагодине. Својски су се потрудили да краљу приреде величанствени дочек. Врло брзо, пут од железничке станице до старе цркве био је окићен зеленилом и заставама. На улазу у варош подигнута је капија у стилу средњовековних замкова, окићена заставама, венцима, зеленилом и натписима добродошлице.

ОБЈАВА

Јавља се грађанству, да ће сутра у 10 ½ , сати пре подне , Његово Величанство КРАЉ АЛЕКСАНДАР I, доћи у нашу варош у посету.

Дочекујући тако високог и милог госта, нужно је, поред љубави, искреног гостопримства и оданости наше, да се трудимо да и известан ред и поредак одржимо.

Да би се ред и правилност сутра при дочеку и испраћању Његовог Величанства одржао, веома је нужно да се грађани држе једнога утврђеног правила, које се овде означава као:

ПРОГРАМ

На станици јагодинској, на перону, дочекаће Његово Величанства Краља општински одбор са управом општинском на челу.

Исто тако на станици биће позваних грађана са породицама из Јагодине, а са њима и 50-60 највиђенијих људи из срезова: беличког и левачког.

Јагодинска радничка певачка дружина отпеваће „Химну“ Краљу, при силаску Његовом из вагона.

За овим ће председник општине г. Милан Д. Раденковић поздравити Његово Величанство кратком добродошлицом.

Одма иза станице насипом, до капије, кроз коју ће проћи Његово Величанство, стајаће с обе стране пута народ од грађана и грађанака јагодинских.

Кнез Милетином улицом поред општине и Аврамовића сокаком стајаће коњица из срезова: беличког и левачког.

На малој пијаци стајаће остали грађани и грађанке јагодинске све до црквене порте.

¹⁰ Београдски дневник, број 108, 15. мај 1884. године

У црквеној порти дочекаће Његово Величанство свештенство са црквеним одбором и осталим грађанима и грађанкама јагодинском.

У црквеној порти ће свирати наша варошка музика.

На станици, и код црквене порте, на марвеној пијаци, пуцаће се из прангија.

По ручку и одмору Његово Величанство вратиће се истим путем кроз пијацу на све главном чаршијом за Ћуприју.

Тим путем ће се постројити у два реда сви грађани и грађанке вароши Јагодине и околине, како и ко где могодне, пазити при том строго на ред и уљудност.

НАРЕДБА

Да би се при дочеку Његовог Величанства Краља у сваком погледу показали као људи и свесни грађани, нужно је да се испуне ови услови:

1. Све улице брижљиво почистити.
2. Све зграде окитити Српским тробојкама и радње затворити о доласку Краљевом као и за време бављења и о поласку.
3. Сваки своје одређено место кад заузме да га не напушта докле Краљ са својом свитом не прође и у тим приликама да се повинује наредбама власти, које ће се пак старати, да се свакоме олакша згодан поглед.

Суд се општински нада, да ће сваки појмити важност реда и поретка у оваквим приликама, па свом збиљом припомоћи да се ред одржи, те тиме Његовом Величанству бављење у нашој средини учини пријатним, а себи задобити права на признање.

Бр. 1483. Од суда општине јагодинске, 3. Маја 1893. год. у Јагодини.

Рано ујутру 4. маја непрегледна маса народа беличког и левачког среза запосела је улице којима је краљ требало да прође. Из Левачког среза око 250 коњаника је око 8 часова дошло у Јагодину. Око 9 часова становништво Јагодине и околине заузело је простор од железничке станице па до црквене порте, где је краљ требало да прође. Тачно у 11 часова приспео је краљевски воз. Његов долазак попратило је пуцање из прангија и клицање окупљеног народа. Краља је, на челу општинског часништва, дочекао председник јагодинске општине Милан Раденковић. У свом говору је истакао да је Јагодина колевка борбе за слободу и бораца за династију Обреновић. Говор је завршио речима „Живео Краљ Александар I!“ Окупљени народ такође је узвицима „Живео“ поздравио краљев долазак. Краљ Александар је одговорио да сматра за срећу што овом приликом види искупљене верне Јагодинце, и да ће се трудити да везе љубави и оданости, које постоје између њега и народа, учврсти заштитом уставности и слобода. Говор је завршио речима: „да живи народ!“. После поздравних говора, краљ је са пратњом, уз пуцање прангија, јеку звона и клицање народа, кренуо кроз варош. Испред и иза поворке налазили су се коњаници из Левча. У порти старе цркве њега је дочекало свештенство Јагодине са црквеним одбором и великим бројем грађана. У

порти је подигнут павиљон за краља, јер се желело да се избегне могућа опасност због земљотреса. Павиљон је био врло лепо украшен. Поред велике сале за пријем и ручак, у павиљону је уређена соба за краљев одмор, и одељења за министре и краљеве ађутанте. Сва одељења била су прекривена пиротским ћилимима, огледалима и сликама.¹¹



*Милан Раденковић
председник општине*

После разгледања земљотресом оштећене цркве, краљ је примио депутације левачког и беличког среза, чиновника, војске, свештенства, одборника и грађана. На пријему су били: Мијалко Раденковић, Димитрије Баточинац, Нацко Јанковић, Добра Стојановић, председник Првостепеног суда, командант XII пука округа, Пера Рашић, свештеник и председник црквеног одбора, Ђока Анђелковић, професор и директор гимназије, Михајло

¹¹ *Одјек*, бр. 78. 8. мај 1893. године.

Косовљанин, и трговци Ђока Ђорђевић, Таса Ђикић, Коста Ристић, Пера Петковић, Сава Шпикља и Сима Стојковић, сапунџија. По пријему краљ је обишао варош, нарочито се интересујући за зграде које је оштетио земљотрес, и то џамију и школу. Обишавши варош, краљ се поново вратио у павиљон, где је у међувремену припремљен ручак. За време ручка, краља и око 30-так присутних својом музиком увесељавао познати јагодински свирач Мија Сеферовић.¹²

После краћег одмора настављено је народно весеље. Истог дана краљ је напустио Јагодину и наставио пут за Ћуприју, испраћен коњаницима, општинским званичницима и грађанима. На изласку из Јагодине, на ћупријском путу, на две липе подигнута је друга капија, сва у зеленилу и окићена заставама, на којој се налазио натпис: „Нека те срећа свуда прати! Срећан ти пут, Господару!“¹³. Коњаници су га пратили све до Ћуприје.

¹² Исто.

¹³ Програм посете краља Александра Ћуприји: У Ћуприји на улазу, излазу и пред кућом уваженог трговца Николе Ристића, у којој ће Његово Величанство одседети, а у којој су и претци Његови одседали, биће подигнута једна пирамидална капија са патриотским натписима.

Варош ће бити окићена тробојкама, и ноћу осветљена лампионима. Биће и ватромет, а цео мост на Морави осветлиће се бенгалском ватром и лампионима.

Пред кућом где ће Њ.В. Краљ одседети дочекаће Високог Госта срески начелник са часништвом ћупријске, параћинске и неких оближњих општина.

У вече биће бакљада Његовом Величанству са музиком на челу, када ће поздравити Његово Величанство Краља г. Мартинац, адвокат. На вечери биће позвано чиновништво војно и грађанско, а осим тога и изванредан број грађана.

У Свилајнци биће такође подигнуте три величанствене пирамидалне капије; од којих ће једна бити на уласку у варош, друга у вароши, и трећа на изласку из вароши.

Варош ће бити окићена тробојкама.

Нарочита депутација од грађана Свилајначких изаћи ће на коњима до Грабовца да дочека свога Високог Госта.

У вароши Њ.В. Краљ ће бити дочекан од грађанства и ђака тамошњих, музиком и певачким друштвом које ће отпевати химну Краљу.

Пред среским здањем поздравиће Њ.В. Краља г. Павле Костић свештеник.

Ручак ће бити у општинском дворишту а у зеленом парку под нарочито за то направљеним ладњаком.

При поласку из Свилајнца биће Њ.В. Краљ испраћен до Кушијева од великог броја коњаника народне војске.

На путу од Ћуприје до Свилајнца, а одатле опет до Пожаревца Краљ ће прегледати пострадала места од земљотреса: Поповић, Медвеђу, Кушијево и Жабаре.

На граници моравског округа дочекаће Његово Величанство Краља депутација Пожаревачка, која ће пратити Краља даље.

Када се краљ приближавао мосту на Морави, био је поздрављен топовском салвом тимочког артиљеријског пука. На крају моста била је направљена капија од зеленила, украшена заставама и натписом „*добродошао, мили Краљу*“. Од моста до цркве налазио се огроман број људи. Краљ је сишао код моста с кола и кренуо са својом свитом пешке. Кроз велику масу народа дошао је до цркве, пред којом је стајао шпалир ученика и ученица основних школа. После благодарења, краљ се одвезао до стана Николе Ристића, где је био за њега уређен стан. Од моста до куће Николе Ристића било је пуно народа и зеленила. Пред кућом, дочекан је од стране представника општине, официјерског кора и чиновништва. После краћег одмора краљ је примио делегације вароши Параћина и среза параћинског. На капији у близини краљевог стана, искићеној зеленилом, заставама и лампионима, издвајао се натпис: „*Штитимо како ваља свој завичај и свог Краља*“.

Око 9 часова, после вечере, организована је бакљада. Испред краљевог стана оркестар је одсвирао химну. Краљ се неколико пута појављивао на прозору, увек дочекиван узвицима „*живео*“. Тада је Никола Ристић поздравио краља речима:

Ваше Величанство, Мили Господару!

Као што је електрика брзином својом разнела по сваком кутићу Србије радосну вест, да си примио Краљевску власт и управу земље у Своје руке, исто је тако неисказаном брзином заиграло срце од радосати сваком сину ове земље који добро мисли и отаџбини својој и престолу Твоме.

Та радост обузима и данас срца наша, јер си, Господару, тим великим чином показао љубав према народу Своме, и још јаче си утврдио оне везе које су Твоји славни преци засновали; јер си и овим походом, Твојим верним и вазда оданим Ћупричанима, показао да о њима бригу водиш, као и о целокупном Српству.

Благо оним народима где влада истинска љубав између Краља и народа, каква се данас у Србији појавила.

Срећна је Србија данас што има тако мудрог владара свог, који ће умети и хтети водити кроз све кланце и богазе ка срећи и благостању њеном. И с поносом ће те Српство, као што Те и данас назива, назвати, „Народни Краљ“.

Одатле, Господару, опажмамо на азурном небу зору лепиших дана за велику српску идеју и остварење њено, које ће се под Твојом снажном мишицом и мудрој управом у скорој будућности остварити.

Па Те с тога, мили Господару, поздрављам са: Живео народни Краљ, Александар I“.

После говора, узвици „*живео*“ дуго су одјекивали ћупријским улицама, и весеље је трајало целе ноћи.¹⁴

*

¹⁴ Одјек, бр. 79. 11. мај 1893. године.

Поводом краљевог доласка појавили су се сукоби између радикала и либерала у Јагодини. Када се сазнало за краљев долазак, радикали су преко окружног одбора настојали да са општинске управе у Јагодини збаце либерале. Радикали су општинску власт изгубили на изборима одржаним 30. јануара 1893. године. Либерали су добили 218 гласова. Тада је смењена општинска управа са председником Миланом Раденковићем, изабрана 1891. године. После 1. априла радикали су поново покушали да поврате власт, али успели су да сакупе само 70 потписника за смену власти. Како нису успели да преузму власт путем избора, то су учинили незаконитим путем, тако да су поново дошли на управу у Јагодини, Ћуприји и Параћину.

Када су успели у преотимању власти, како су либерали износили, радикали су приступили образовању одбора за дочек, који су чинили: Милан Раденковић, председник општине, за кога су истакли да је пре неколико година подигао од државе хиљаду дуката за подизање фабрике за прерађивање кожа, као и кланице у Нишу, Ђока Ђорђевић, велетрговац дуваном, Сима Буркош, општински члан, Милан Алабак, кочијаш и Стеван Думба, поткивач. Други грађани, као и стара законита управа, били су игнорисани. Радикали су преко окружног начелника покушали да издејствују да краља поздрави млађи поп Пера, међутим, енергичним противљењем црквених власти, краља је ипак поздравио намесник Мата, иначе либерал. Краљу нису били представљени ни водећи грађани, који нису припадали радикалима. Тако ни оснивач и председник трговачке омладине Анта Петровић, који је такође припадао либералима, није представљен краљу. Ни при краљевом проласку кроз варош није било реда. Један од коњаника, који је одржавао ред, коњем је насрнуо на групу ђака. Једно дете је у том метежу било повређено.¹⁵

*

Исте 1893. године 28. августа краљ Александар Обреновић посетио је Параћин. Тог дана је у 10 сати краљ возом кренуо из Младеновца за Параћин. На свим станицама, кроз које је воз пролазио, краљ је дочекиван са великим одушевљењем. На станицама у Паланци, Лапову, Јагодини и Ћуприји, где се воз задржавао, били су подигнути павиљони у којима је краљ примао поздраве.

У Параћину дочек је био такође сјајан. Варош је била украшена зеленилом и тробојкама и са неколико тријумфалних капија, на којима су се налазили многобројни патриотски натписи. Железничка станица такође је била украшена. Непрегледна маса народа поздрављала је краља. Од станице до цркве народ је обасипао краља цвећем и венцима. После свршеног благодарења у цркви, краљ је отишао у припремљени стан. После ручка краљ је примио депутације темнићког и параћинског среза и окружног одбора. У 16 часова и 30 минута краљ је посетио фабрику вунених тканина браће Минх, где

¹⁵ *Српска застава*, бр. 105, 21. мај 1893. године. На општинским изборима одржаним пред краљев долазак, радикали су добили 223 гласа, док против кандидата није било.

се задржао око један час. Фабрика је била лепо окићена, а пред њом била је подигнута тријумфална капија застрта тканинама саме фабрике. У 19 часова и 30 минута грађанство је приредило велику бакљаду. Краља је поздравио Д. Димовић кратким и лепим говором.

Краљ благодарећи Параћинцима, казао је: „*Мој Ме народ свуда на Мом путу дочекује са ретким одушевљењем и љубављу. Ви можете бити уверени, да ћу Ја оправдати ту љубав и одушевљење нарочито тиме, што ћу свим својим силама радити на благостању и срећи народној и миле Ми отаџбине*“.

Краљ је организовао вечеру у 20 часова, на којој су били позвани сви виђенији грађани Параћина и околине. За вечером краља је поздравио председник општине. У одговору на беседу краљ је казао да је српски народ разумео побуде 1. априла и да љубав и одушевљење народа служи као потпора законитости и уставности у земљи: „*Ја хоћу да се јаче зближим с народом, да боље учврстим везе између њега и Краља, те да заједнички подигнемо уставност и законитост у земљи на највећу висину поштовања и уважења*“.

У осветљеној вароши народ се у највећем одушевљењу дуго веселио.¹⁶



Текстилна фабрика „Браћа Минх“ у Параћину

И у Параћину је дошло до полемике између радикала и либерала. Своје виђење краљеве посете Параћину либерали су описали, „*надајући се да социјалистичко-комунистички осећаји Одјековог извештача неће то замерити*“. Поред дочека, који је параћинска општина организовала за дочек краља, и власник фабрике тканина Минх је то учинио са своје стране. При уласку у фабрику Минх је искреним говором поздравио краља. Чим је краљ ступио у фабрику, отпочео је рад у свим одељењима. Једна батерија топова плотуном је поздравила улазак краља у фабрику, а пуцањем је поздрављан и краљев прелазак из одељења у одељење. Плотони батерије извршени су по молби и трошку Минха. Краљ је прегледао сав рад фабрике уз Минхово

¹⁶ Одјек, септембар 1893. године.

објашњење. У фабричком стоваришту израђених тканина краљ је за себе изабрао извесну количину тканина које су му се допале. Том приликом један од присутних параћинских радикала учинио је врло неодмерену примедбу на краљев укус. После прегледа целе фабрике Минх је краљу представио своју породицу. На крају посете, Минх је замолио краља да му укаже још једну милост, речима: „*Молим Ваше Величанство да изволи сести у моја кола, и дозволити да Вас ја од фабрике до стана одвезем*“. Краљ је прихватио понуду у сео у нова кола, која је Минх набавио за дочек краља.

Осим што није описан краљев долазак у фабрику тканина, радикали су покушали још један поступак против Минха. Како им није одговарало да у дочеку краља учествује Минх, а то нису успели да спрече приликом успешне посете фабрици тканина, радикали су то покушали да ураде израдом списка гостију, који су позвани на ручак са краљем. Прво су радикали тврдили да је израда списка гостију ствар двора. Када је ипак састављен списак, на њему није било име Минха.

Краљ је одмах приметио да за столом нема Минха. Свог ађутанта је упутио да сазна разлог. Председник општине је слагао да је Минх позван, али није желео да дође. Краљ је наредио лично председнику да позове Минха. За ручком, Минх је по краљевој жељи седео према њему.¹⁷

*

Краљ Александар је са својом мајком, краљицом Наталијом, министром војним Драг. Франасовићем, генералом М. Лешјанином, канцеларом Краљевских ордена и Јованом Жујевићем, професором Велике школе 27. јула 1895. године посетио Параћин и манастир Св. Петку. У Параћину за њих је био спремљен стан код параћинског трговца Мите Миловановића. Сутрадан краљ се са својом пратњом вратио у Београд.¹⁸

ПОСЕТА КРАЉА ПЕТРА I 1907. ГОДИНЕ

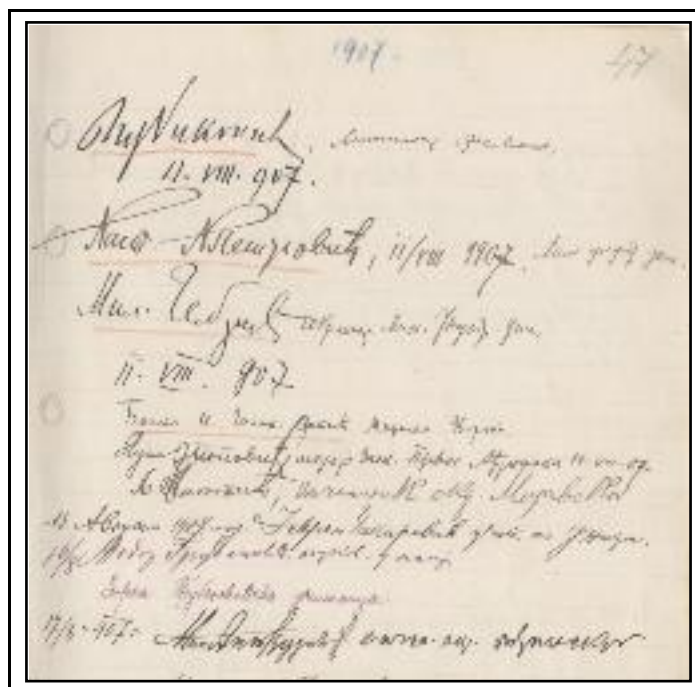
Прву посету Јагодини Краљ Петар I Карађорђевић учинио је 11. августа 1907. године, по повратку из Брестовачке бање. У краљевој пратњи били су: принц Александар, Андра Николић, министар просвете, Настас Петровић, министар унутрашњих дела, Миленко Чабрић, секретар министарства унутрашњих дела, Бошко Чолак-Антић, дворски маршал и мајор Душан Поповић, заступник првог ађутанта.

¹⁷ *Српска застава*, београд, бр. 179, 2. септембар 1893. године.

¹⁸ *Видело*, бр. 89, 28. јули 1895. године.



Варош је тих дана била украшена. По улицама су се лепршале српске заставе. Сви домови увече су били осветљени. Силян народ се слегао да дочека краља. На рибарском путу изван вароши, подигнут је велики славолук, сав у зеленилу са заставама и краљевом сликом. До славолука био је импровизиран хладњак од храстових и липових грана, у коме је краљ примио со и хлеб. Најугледнији грађани, часништво општине, са председником Михаилом Јевтићем на челу, и мноштво народа изашло је у сусрет краљу. Михајло Јевтић је поздравио краља и пожелео му добродошлицу са неколико пробраних речи. Народ, који се у великом броју налазио са обе стране пута, непрекидно је клицао краљу.



Потписи чланова краљеве пратње
приликом посете Учитељској школи

Посебно је краљева непосредност обрадовала грађане Јагодине. Без чувара и жандарма, без икаквих церемонија, краљ је разговарао са грађанима и сељацима, интересујући се о њиховим пословима и проблемима. Краљ Петар је одсео у дому тадашњег радикаског првака и власника пиваре, Михајла Косовљанина. Његова кћер Јелена предала је краљу букет цвећа.

У част гостију Јагодинска општина је приредила вечеру у сали Учитељске школе. Поред гостију и општинског часништва, на вечери је био и велики број званица. Краља је посебно обрадовало уређење Учитељске школе и интерната, што је он више пута истицао. После посете Јагодини, краљ је отпутовао за Београд.¹⁹

¹⁹ „Наш завичај“, свеска 1. уредник Др Драгољуб Петровић, директор Учитељске школе, Јагодина 1936.



Посета из 1907. године

ПОСЕТА КРАЉА ПЕТРА I 1915. ГОДИНЕ

О уређености парка Учитељске школе брзо се прочуло у Србији. Најпре су избеглице, нарочито из Београда, којих је у јесен 1914. године било доста у Јагодини, врло похвално говорили о парку. Тврдили су да је лепши и разноврснији и од Калемегданског и од Топчидерског парка. О томе је чуо и краљ Петар I. Крајем септембра или почетком октобра 1914. године са лепотама и значајем парка краља је упознао и М. Бозољац, економ среза беличког, који је том приликом однео на Оплепац неколико садница дуда, поклон Михајла Косовљанина. По краљевом налогу, управник двора, пуковник Коста Кнежевић, посетио је парк 26. октобра 1914. године. После великих похвала за изглед парка и расадника украсног шибља и дрвећа, краљ је изразио жељу да посети парк. Посета је ипак одложена за мај 1915. године, када би парк олистао и цвеће процветало.

До посете је дошло 6. јуна 1915. године. Тог јутра око 4 часа, Сретен Ацић је обавештен о доласку управника двора. Претпостављао је да ће и краљ да обиђе парк, и предузео је све мере да се, уз помоћ неких заробљеника, парк још боље уреди. У 8 часова дошао је краљ, у пратњи само управника двора. Дочекали су га Сретен Ацић и др Вукадиновић, резервни мајор, управник Резервне војне болнице, која је била смештена у згради Учитељске школе.

Краљ је желео да посети прво парк, па касније Војну болницу. Приликом обиласка парка, Сретен Ацић је врло детаљно говорио у сваком дрвету и сваком украсном шибљу. Краљ није крио своје одушевљење. Највише се интересовао за букву златицу и оморику, врсте које су расле само у Србији.

Такође се интересовао о могућностима да све те врсте буду посађене на Опленцу. Краља су одушевиле и пољске учионице, које су се такође налазиле у зеленилу и цвећу.

После краћег одмора у дворишту Ацићеве куће, такође у саставу парка, краљ је посетио једну собу у приземљу Војне болнице и канцеларију управитеља школе. Посебно се краљ изненадио када му је Сретен Ацић показао слику његовог оца кнеза Александра Карађорђевића, коју је, на основу једне сачуване фотографије, урадио наставник цртања Војислав Стефановић, и „Посетницу“ са његовим и потписом престолонаследника Александра из 1907. године, приликом њихове посете Јагодина и Учитељској школи.



*Потписи краља Петра и престолонаследника Александра
у Споменици Учитељске школе*

Краљ је касније посетио школско имање, у чијем саставу су се налазили воћњак, виноград и пчелињак. Одушевљен изгледом парка и школског имања, краљ је изјавио да тако лепо уређени парк и имање није видео у Србији.

По повратку у Учитељску школу, краљу је предат велики букет од цвећа из школског парка, које су направиле супруга и кћерка Сретена Ацића.

Око 10 часова и 20 минута краљ је напустио Учитељску школу и кренуо у Првостепени суд да посети парк суда, који је такође уредио Сретен Ацић. Тамо су га дочекали пуковник Недић, чија је Железничко Војна инспекција била смештена у већем делу зграде и председник Првостепеног суда. И за овај парк изразио је дивљење, мада је жаљалио што није са њима и Сретен Ацић, да би му стручно говорио о разним биљкама.

После посете парку Првостепеног суда, краљ је посетио Михајла Косовљанина, и око 11 часова и 30 минута кренуо за Тополу. На Липару, између Јагодина и Багрдана, краљ се задржао око један сат због ручка и после тога наставио пут за Тополу.

На краљев позив, Сретен Ацић је крајем јуна и почетком августа боравио на Опленцу, ради израде скица за уређење парка. Међутим, окупација земље је прекинула све послове.²⁰

²⁰ *Правда*, Београд, бр. 12996, 3. јануар 1941. године. О посетама владара Ћуприји и околним манастирима изнела је сећање Јела Ристић, жена Николе Ристића, трговца и бившег председника општине Ћуприја, у чију су кућу, у улици Кнеза Лазара, више пута долазили владари династија Карађорђевић и Обреновић и многи други значајни гости: „Једног дана кућу Николе Ристића посетио је Краљ Милан са Краљицом и сином Александром. Пошли су за Раваницу, али су предходно свратили у дом Ристића, где су примили многе угледне људе из околине. Док је Краљ Милан био заузет пословима, његов син, доцније Краљ Александар Обреновић, претурао је у једној соби по албумима и стакларији. Био је веома несташан на је, наравно, чинио штету на сваком кораку. Из једног албума је поцепао слике. Поломио је чаше. Домаћин је то све посматрао, правећи се да не види ништа, али је по одласку гостију све то покупио и спаковао у једну кутију. Имао је предосећај да ће можда доживети када ће Александар Обреновић посетити његову кућу као Краљ.

То се предосећање испунило. Приликом поласка за манастир Раваницу, али овог пута као Краљ, у кућу Ристића дошао је једног дана Александар Обреновић. Никола Ристић се сетио оне кутије у којој су биле спаковане поцепане слике и стакло па је кутију неприметно ставио на сто спаваће собе.

Ускоро је у собу нашао и Краљ Александар Обреновић. Беше му чудно од куда на столу стварчице које су можда тек мало пре биле у рукама неког несташног детета. Ствар је ускоро разјашњена. Домаћин куће Никола Ристић је то на Краљев захтев објаснио...

После 1903 године Ћуприју и кућу Николе Ристића посећивао је врло често и Блаженепочивши Краљ Петар Први Ослободилац са Блаженепочившим Краљем Ујединитељем. Краљ Петар је у два три маха долазио у Ћуприју што је и Блаженепочивши Краљ Александар Ујединитељ такође чинио. Краљ Ујединитељ је често посећивао манастире Раваницу и Манасију, али у Ћуприји се мало задржавао.

Две године пред анексију Босне и Херцеговине у Србији су одржавани маневри, којима је присуствовао и Краљ Петар Ослободил., Маневри су одржавани у Поморављу, те се стицајем прилика догодило да је Краљ Петар морао проћи кроз Ћуприју, на путу за Добричево, државно пољопривредно добро, које се налази у близини Ћуприје.

Том приликом Краљ Петар је рекао председнику Ристићу да изручи Краљевски поздрав Ћупричанима и да им објави да ће их њихов владалац ускоро посетити.

Краљевој посети Ћупричани нису се изненадили. Јављено је да ће доћи и Александар Карађорђевић и да ће преноћити у Ћуприји у дому Николе Ристића. О овој посети г-ђа Ристић нам је причала:

-Чим смо сазнали да ће у нашој кући преноћити Краљ Петар са Својим Сином, ужурбано смо припремали све што је потребно за дочек високих гостију. Моја мала Нада спремао је букет да га преда Краљу чим ступи на кућни праг. У вароши је било све весело, раздрагано. Многе депутације спремале су се да затраже аудијенцију код Краља.

Краљ Петар довезао се са сином и пратњом по подне у нашу кућу. Мала Нада покушала је да седом краљу преда букет, али краљ је захваљујући девојци рекао да цвеће преда Његовом Височанству:

-Подај цвеће младом! За њега је цвеће.

Пошто су се Високи Гости мало одморили, почела су примања.

Госпође из Женске подружнице биле су убрзо примљене у аудијенцију код Краља Петра Првог Ослободиоца. Стари Краљ је дуго разговарао са угледним дамама из Ћуприје и био је веома радостан и задовољан што је пред собом имао неколико чланица у српској народној ношњи.

-Уживам када посматрам нашу дивну српску ношњу, говорио је стари Краљ чланицама Женске подружнице. Жао ми је што се она мало носи. Исто тако лепе су и дивне наше народне игре.

Високи Гости су истога дана увече присуствовали банкету који је у њихову част приређен у просторијама хотела „Уједињење“. За све време боравка у Ћуприји Александар је био у друштву младих официра.

За успомену на посету Двор је послао Ристићу велику Краљеву слику у сребрном раму и својеручним потписом Краља Србије.

По уласку непријатеља у Србију због сазнања да је кућу Ристића посећивао српски владар одмах су домаћин и домаћица интернирани...